

Şərqi ilk diplomat qadını olan Sara Xatun Teymuri hökmdarı Əbu Səid, Osmanlı imperatoru II Mehmet kimi dövlət başçıları ilə də, uğurlu diplomatik danışıqlar aparmışdı. Sultan II Mehmetin düşərgəsinə yollanan Sara Xatunun qarşısında çətin vəzifə dururdu. O, Osmanlı sultanını Ağqoyunlular üzərinə hücum etmək fikrindən daşındırmalı idi. Yaxın və Orta Şərqdə böyük nüfuz sahibi olan Sara Xatun sultanın hərbi düşərgəsində yüksək səviyyədə qarşılanır. Bütün diplomatik ustalığını işə salaraq oğlunun tapşırığını yerinə yetirir və II Mehmet Ağqoyunlu dövləti ilə müharibə etmək fikrindən vaz keçərək sülhə razı olur. Bunun o zaman Ağqoyunlu dövləti üçün böyük əhəmiyyəti var idi. Məhz Sara Xatunun bağladığı bu müqavilə sayəsində Türkiyə ilə döyüşmək iqtidarında olmayan kiçik Ağqoyunlu dövləti öz müstəqilliyini qoruyub saxlaya bilər. Onu bütün bacarıq və uğurlu fəaliyyətinə görə hətta Avropa ölkələrində də tanıyırdılar. Məsələn, Azərbaycana göndərilən

Qaraqoyunlu Cahanşahla danışıqlar aparmaq üçün yola düşür və Rüstəm Tərhanın düşərgəsində olur. Onun ordusunun təsəvvür etdikləri gücdə olmadığını görüb oğlu Uzun Həsənə məktub yollayır: "Dayanmayıb hücumu keç, qələbə sənə olacaq". Rəqib ordusuna ani bir nəzər salmaqla qüvvələr nisbətini düzgün qiymətləndirməsi Sara Xatunun hərbi intuisiya və səriştəsindən xəbər verirdi. Bundan sonra Uzun Həsənin qoşunu Rüstəm Tərhanın düşərgəsinə hücum edərək onu darmadağın edir. Elə bütün bu məziyyətlərinə görə bəlkə də bəşəriyyətdə ən böyük diplomat qadın Azərbaycan qadını, anasıdır. Çünki o, bir ömür boyu dövlətini, kiçik dövlət modeli olan ailəsini, övladlarını qoruyub, ayaqda saxlamaq və cəmiyyətə sağlam ailə modeli təqdim etmək üçün hər şeyə hazır olur, şərəflə mücadilə edir. Onun öz missiyası, diplomatiyası var. Bu mənada, Azərbaycan qadının ailə ocağının keşiyində duran qayğıkeş xanım siması ilə yanaşı, ictimai həyatdakı ənənə-

Venesiya elçiləri Sara Xatunla görüşmək və öz məqsədləri üçün onun saraydakı nüfuzundan istifadə etmək barədə tapşırıq almışdılar.

Ağqoyunlu dövrünün salnameçisi Əbubəkr Tehrani yazır ki, Sara Xatun

Diplomatiya sahəsində adları dövlətçilik tariximizə əbədi həkk olunan qadınlarımız

vi və tarixi fəal iştirakı tamamilə təbiidir. Əsrlər boyu bir çox Azərbaycan qadını öz adını dövlətçilik tariximizə əbədi həkk etdirib. Qəhrəman Tomris, XII əsrdə yaşamış şairə Məhsəti Gəncəvi, XIX əsrdə yaradıcılıqları ilə fərqlənən Xurşidbanu Natəvan, Fatma xanım Kəminə xalqımızın mədəni irsinin əvəzsiz nümayəndələridir.

Ötən əsrin əvvəllərində, 1918-ci ildə müstəqilliyini elan edən Azərbaycan gender bərabərliyini qanunvericiliyə daxil edib. Avropanın aparıcı ölkələri və ABŞ-dan əvvəl qadınlarımız üçün səsvermə hüququ dövlət səviyyəsində tanınıb. Keçmiş SSRİ dövründə də Azərbaycan beynəlxalq əlaqələrin qorunması və milli diplomatiyanın inkişaf etdirilməsi, peşəkar mütəxəssislərin yetişdirilməsi kimi məsələlərə xüsusi diqqət ye-

tirib. Hətta bu proses 1959-1983-cü illərdə xarici işlər naziri vəzifəsində Tahirə Tahirovanın işlədiyi müddətdə xüsusilə davam edib. Tahirə Tahirova Moskvadan məhz diplomatik fəaliyyətlə məşğul olmaq barədə razılıq əldə edib və sovet Azərbaycanında dahi siyasətçi Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında xarici işlər naziri vəzifəsində fəaliyyət göstərir. O, BMT Baş Assambleyasının işində üç dəfə iştirak edib, 1975-ci ildə isə təşkilatın sosial, humanitar və mədəni məsələlər üzrə Üçüncü Komitəsinin işinə rəhbərlik edib. Demək olar ki, ölkənin beynəlxalq arenada Tahirə xanım təmsil olunması Azərbaycanın gələcəkdə müstəqil xarici siyasətinin tanınması üçün zəmin yaradıb.

Bu gün Azərbaycan diplomatiyası dünyada həm də qadınların simasında təmsil olunur. Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın fəaliyyəti qadın diplomatiya tefəkkürünün ən parlaq və bariz nümunəsidir. Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə əlaqələrinin genişlənməsində, inkişafında və gücləndirilməsində birinci xanımın əməyi danılmazdır. Azərbaycan milli musiqisinin, ədəbiyya-

tının və poeziyasının inkişafı və təbliği istiqamətindəki fəaliyyətinə, mədəniyyətlərarası dialoq sahəsində gördüyü işlərə görə Mehriban xanım Əliyeva ICESCO-nun xoşməramlı səfiri adına layiq görülüb. Gərgin və çoxşaxəli fəaliyyəti ilə ölkə diplomatiyasının inkişafına xidmət edən Mehriban Əliyeva Azərbaycan nüfuzunu gücləndirib və ölkəmizə beynəlxalq aləmdə dostlar qazandı. Rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun əsas fəaliyyət istiqamətlərindən birini ümumbəşəri tarixi və mədəni abidələrin qorunması, bərpası təşkil edir. Azərbaycan Fransa, İtaliya, Almaniya və Rusiya kimi dövlətlərdə tarixi abidələrin restavrasiyasında iştirak edir. Ümumiyyətlə, Avropa ölkələrinin paytaxtlarında mədəni irs abidələrinin bərpa edilməsində Azərbaycanın iştirakı ölkəmiz üçün yerli incəsənət və mədəniyyət xadimlərinin, Avropa cəmiyyətinin öndə gələn simalarının etibarını qazanmaq üçün zəmin yaradıb.

Azərbaycan diplomatiya tarixində qadınların fəaliyyəti bu gün uğurla davam edir. Dünyada xarici işlər nazirliklərində qadınların təmsilçiliyi cəmi 25, qadın səfirlərin sayı isə cəmi 20 faizdir. Doğrudur, bu sahədə hələ ki, qadınların iştirakı kişilərə nisbətən aşağı səviyyədə olsa da, Azərbaycanın bu sahədə də uğurlu addımlarla öz sözünü deyir. Azərbaycanın xarici ölkələrdəki 67 səfirinin 2-si, baş konsullarımızdan 6-sı kişi, 1-i isə qadındır.

Ramidə YAQBQIZI,
"Respublika".